

ישראל מתנערת מהרפתנים

מחקר בכנסת: ישראל היחידה במערב שמתנערת מהרפתנים

תומר אביטל - כלכליסט, 07.08.11

הרפורמה במשק החלב תובא היום לאישור הממשלה, למרות מחאת הרפתנים. בסוף השבוע זכו הרפתנים לגיבוי מהמשנה ליועמ"ש שקבע: "לא ברור מה היה בסיס הנתונים לקבלת ההחלטות על פתיחת השוק לתחרות. אין בידינו לאשר שהרפורמה עומדת בבחינה חוקתית"

ידי ועדה ממשלתית (מחיר המטרה). שר התמ"ת שלום שמחון החליט - בגיבוי ראש הממשלה - לאפשר לרפתנים לייצר מהשנה הבאה גם מעבר למכסות, אך ללא ההגנה של מחיר המטרה.

בממשלה מקווים כי פתיחת השוק תוביל רפתנים לייצר עודפי חלב, תוך כדי תחרות ביניהם שתבטא בהורדת מחירים בשוק מוצרי החלב. הצעת המחליטים מאמצת למעשה את ההמלצות שגיבש מנכ"ל התמ"ת שרון קדמי, בהנחיית ראש הממשלה ובניגוד לעמדת שרת החקלאות אורית נוקד. בנוגע למכסות החלב, ההמלצה היא לקבע אותן ב-40 מיליון ליטר פחות מהמצב הקיים - 1.326 מיליארד ליטר חלב, למשך חמש שנים.

שלשום קיבלו השרים את הערות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה מלכיאל בלס, שבהן הוא מותח ביקורת חריפה על הרפורמה. בלס, שהחליף בסוף השבוע את יהודה וינשטיין, מסביר כי לממשלה אמנם מותר לשנות מדיניות, אך נדרשת "בדיקה זהירה ומקיפה". לדבריו, "לא ברור מה היה בסיס הנתונים לקבלת ההחלטות על פתיחת השוק לתחרות, והאם הובאו בחשבון כל השלכות המהלך". הוא ציין כי "אין בידינו לאשר כעת כי ההסדרים המוצעים עומדים בבחינה חוקתית, וזו תיערך על ידינו כאשר יגובשו הדברים לכדי חקיקה". בלס אף מפציר בממשלה להאריך את פרק הזמן שיידרש לתיקוני חקיקה, כלומר לדחות את יישום הרפורמה, וטוען כי הלשכה המשפטית כמעט לא הספיקה לנתח את ההצעה שהתקבלה במשרד המשפטים רק ביום רביעי. זאת אף שיש בהצעה "חזית של ממש בתחום שקידמה הממשלה בחקיקה רק לאחרונה, וביצועה מחייב שינויי חקיקה מורכבים".

למרות מחאת הרפתנים, תובא היום לאישור הממשלה הרפורמה במשק החלב. בסוף השבוע ניסו החקלאים להפעיל לחץ על השרים לשינוי ההחלטה, לאחר שהתברר כי גם משרד היועץ המשפטי לממשלה מתנגד לרפורמה. בישראל ביתנו ובש"ס שוקלים להסתייג מההצעה, ולדרוש הבאת נוסח חדש שיצמצם את הפגיעה ברפתנים. גם השר משה יעלון הביע הסתייגות מהפגיעה ברפתנים.

לפי הצעת המחליטים שתובא לאישור הממשלה, מהשנה הבאה יוכלו הרפתות לייצר חלב מעבר למכסות הממשלתיות. כיום משק החלב מפוקח ומובנה, כאשר לכל רפת מוקצה מכסה. על הרפתות נאסר לשווק חלב מעבר אליה, ומחיר החלב מוגן דרך תעריף שנקבע על

	שוויץ	קנדה	ארצ"ב	האיחוד האירופי	ישראל
תשלומים ישירים ליצרני חלב ללא קשר לייצור בענף החלב	✓	✓	✓	✓	✗
מחיר מינימום לחלב ניגר	✓	✓	✓	✓	✗
מחיר מטרה (מחיר מקסימום) לחלב ניגר	✗	✗	✗	✗	✓ נבחנת הפחתה
זכות התאגדות היצרנים לצורך קביעת מחיר	✓	✓	✓	✓	✗
מכסות ייצור בענף החלב	✗	✓	✗	✓	✓
מס על יבוא מוצרי חלב	✓	✓	✓	✓	✓ הורד מ-50% ל-20%
תמיכה ישירה ביצוא חלב ומוצריו	✓	✓	✓	✓	✗

“בעולם מקובלת תמיכה במשק החלב”

במקביל, מחקר חדש של הכנסת קובע כי ענף החלב בארץ מקופח. “בעולם המפותח מקובלים מנגנוני התערבות, רגולציה ופיקוח. בחלק מהמדינות שקיים בהן שוק משוכלל וחופשי כמדינות באירופה ובצפון אמריקה, מקובלת התערבות ממשלתית ותמיכה בחקלאות ובמשק החלב”, נכתב במחקר.

מחלקת המחקר של הכנסת השוותה את הרגולציה בענף ייצור החלב באיחוד האירופי, בשווייץ, בארצות הברית ובקנדה. ממסקנות המסמך עולה שבאותן מדינות נהוגים מנגנוני תמיכה ממשלתיים משמעותיים בעבור החקלאים והרפתנים לצד תמיכות עקיפות, כגון מתן אפשרות להתאגדות והתארגנות כחלופה לתחרות, תיאום מחירים ומכסות ייצור והגנה מפני יבוא.

באיחוד האירופי, לפי המחקר, התמיכה בחקלאות הייתה ונותרה סעיף ההוצאה העיקרי: 40% מתקציב האיחוד האירופי - כ-57 מיליארד יורו בשנת 2010 - ניתנו לתמיכות בחקלאות; 39 מיליארד יורו היו תמיכות ישירות, כאשר חלק ניכר מהתמיכות הישירות הניתנות למשק החלב כלולות בסעיפים תקציביים אחרים, ואינן מוגדרות כסובסידיות ייעודיות לענף החלב.

לפי מחבר המסמך ד"ר גלעד נתן, “התמיכות ניתנות לענף החלב מתוך הכרה (המעוגנת בחקיקה) בחשיבותו הסוציו-אקונומית של משק החלב לחקלאות באירופה, ובייחוד לפריפריה ולמרחב הכפרי.

מטרת-העל של החקיקה היא הבטחת קיום בכבוד של העוסקים בייצור חלב”.

האיחוד מתחייב למחיר מינימום לחלב, לאבקת חלב ולחמאה, ומעניק תכניות סיוע.

מכסות החלב באיחוד יבוטלו ב-2015, ואותן תחליף סובסידיה ישירה למגדלי החלב ולהליך השינוע והעיבוד של חלב ומוצריו.

בישראל אין כיום תמיכות כספיות ישירות של המדינה לענף החלב. מכסות החלב ומחיר המטרה - שצפויים לעבור טלטלה בעקבות הרפורמה - אמורים להגן על ייצור החלב המקומי לצד המכס על יבוא מוצרי חלב. בישראל אף נאסר על יצרני החלב להתאגד לצורך קביעת מחיר, ומדינת ישראל אינה נותנת סובסידיות לצורך יצוא חלב ומוצריו. המחקר מעלה תמיהות בנוגע לנסיגה הצפויה - והמנוגדת לעולם המערבי - מצדה של הממשלה.

יו"ר הלווי החקלאי בכנסת ח"כ שי חרמש טען בתגובה למחקר כי “רק בישראל אין שום תשלום ישיר למגדל בקר בגין העובדה שהוא קם בבוקר. בכל העולם יש סובסידיות בלי קשר לייצור. רק בישראל מבטלים את המכס על מוצרי חלב”.

לדבריו, “ועדת קדמי פעלה בפזיזות. לקח שלוש שנים לחוקק את חוק החלב, ואז בשלושה שבועות ריסקו את החוק”. חרמש הוסיף כי “ההמלצות מחזקות את הריכוזיות במשק. רפתות קטנות יתרחבו רק על ידי השתעבדות לבעלי ממון”.

להתאחדות מגדלי בקר בישראל,
לכל השותפים בשרשרת המפוארת
של ייצור החלב ומוצריו,
לכל הרפתנים בהתיישבות העובדת

תכלה שנה זקללותיה, תחל שנה זברכותיה

כאנשי מעשה וכבעלי אמונה נמשיך יחדיו בדרכנו זהתיישבותית-חקלאית,
זנייחל להתגשמות דברי הנביא:

זְהִיָּה בַיּוֹם הַהוּא, יִטְפוּ הַהָרִים עָסִים, וְהַגְּבְעוֹת תִּלְכְּנָה חֶלֶב,
וְכָל-אֶפְיָקֵי יְהוּדָה יִלְכּוּ מָיִם. (יזאל, ד, ח)

משפחת הקיבוץ הדתי מאחלת שנה טובה ומבורכת